

Şehrin

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

Maafızası

CİLT: 5 • SAYI: 12

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

19 MAYIS 2023 CUMA

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

Karamanoğlu Mehmet Bey Türbesi - Balkusan

DİL BAYRAMI EKSENİNDE
“TÜRKÇENİN ACI GÜNLERİ”

DİL BAYRAMI EKSENİNDE “TÜRKÇENİN ACI GÜNLERİ”

**ANUŞ
GÖKCE**

Türkçenin başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiş desek yeridir. Güzel dilimiz birçok tehlikelere maruz kalmış, Arapça ve Farsçanın etkisiyle içinden çıkılmaz hale gelmiştir. 13 Mayıs Dil Bayramı münasebetiyle Türkçenin geçirdiği zor günleri ve bu arada dilimizi yabancı dillerin istilasından kurtarmak için mücadele eden Alperen dil âlimlerimizin ve devlet adamlarımızın hizmetlerini anlatan bir kitabı sizlere tanıtmak üzerime bir borç oldu.

Öncelikle dil bayramı nedir biraz onun üzerinde duralım.

Dil Bayramı, 26 Eylül 1932 Türk Dil Kurumunun açılmasıyla birlikte o tarihten itibaren kutlanılan bir bayramdır. Mustafa Kemal, Türk milletinin her konuda varlığını devam ettirebilmesi için güçlü bir Türkçenin lüzumunu kavramıştı. Bunun için 1931 yılında Türk Tarih Kurumunu kuran Mustafa Kemal Paşa, 1931 Temmuzun on birinde dil mevzuuna hâkim arkadaşlarıyla bir araya gelerek meseleyi konuştu, birçok bilim adamının fikirlerini aldı. Ertesi yıl 12 Temmuz 1932’de Türk dilinin yapısını, özelliklerini, kök ve eklerini araştırmak üzere bir Türk Dili Araştırma ve Tetkik Cemiyeti kuruldu. Bu amacı gerçekleştirmek üzere 26 Eylül 1932’de birçok bilim adamının katıldığı Türk Dil Kurultayı toplandı. Mustafa Kemal bu günü Türk Dil Bayramı ilan etti.

İkinci olarak kutlanan bir dil bayramı ise 15 Mayıs 1277’de Selçuklu tahtını ele geçiren Sulatan Alâeddin Siyavuş’un veziri Karaman oğlu Mehmet Bey’in “**Bu günden sonra dergâhta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka bir dil**

kullanılmayacaktır.” mealindeki fermanıdır. Ferman padişahın iradesidir. Mensur ise veziriazamın ya da sadrazamın buyruğudur.

Bu fermanı Prof. Dr. Ahmet Sevgi çok önemser ve devlet eliyle Türkçenin ilk defa korumaya ve geliştirmeye alındığını ifade eder. (**Sevgi, Prof. Dr., Türkçenin Acı Günleri, s. 89, Palet Yay, ilaveli 2.baskı, Konya- Ekim 2020**)

Türk Dil Bayramı münasebetiyle ben de bu gün size dil konusunda çok hassas ve yüreği yaralı olan ve mesaisini Türk dili ve kültürünün geliştirilmesine adayan Ahmet Sevgi hocanın kitabını tanıtmaya ve dil konusunda eser vermiş âlimlerimizi sayfam müsaade ettiği kadar yazmaya çalışacağım.

Türkçenin Acı Günleri,

Prof. Dr. Ahmet Sevgi, Palet Yay, ilaveli 2.baskı, Konya- Ekim 2020, 124+2 sh., 21,5x 13,5 cm, karton kapak. Dili: Türkçe

İlk cümle: Bir İnsanın milli duygusu diline karşı gösterdiği hassasiyetle ölçülür. Son cümlesi: Vefatının 50. Yılında Yahya Kemali rahmetle anıyoruz. Ruhu şad olsun.

“**Türkçenin Acı Günleri**” Türkçenin yabancı dillerin baskısından kurtulması ve kelime türetme yapısına uygun olarak yeni kelimelerin dile kazandırılarak zenginleşmesini gaye edinen Ahmet Sevgi hocanın Yeniçağ gazetesinde yazdığı makalelerinden oluşmaktadır. Kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde

İÇİNDEKİLER

- DİL BAYRAMI EKSENİNDE
“TÜRKÇENİN ACI GÜNLERİ”
ANUŞ GÖKCE
- ÇOK GEZENTİ
FATMA TUTAK

- HER BAHARDA..
SERPİL YALÇINKAYA
- ŞEVKET ARI’NIN MİLLÎ
MÜCADELE HATIRALARI
MUSTAFA ÖZCAN

Türkçenin Arapça ve Farsça kelimelerin, edat ve türetme eklerinin istilasına uğradığını belirtir. Sarayda, edebiyatta ve devlet dairelerinde yazı dilinin Arapça ve Farsça olduğundan bahisle Türkçenin üvey evlat muamelesi gördüğünü ifade eden Ahmet Sevgi, alimlerin ve divan edebiyatı mensuplarının Arapça ve Farsça eserler verdiğini, Türk dilini küçümstediklerini, bununla şiir söylenemeyeceğini, ilim dili olarak yetersiz gördüklerini belirtir ve onları kınar. Halkın Türkçeye sahip çıktığını, halk ozanlarının, âşıkların, tekke dervişlerinin Türkçe söyleyip yazdıklarını kaydeden Ahmet Sevgi, Yunus Emre'nin ilahilerinin halk tarafından çok sevildiğini ve onun yolunda giden pek çok şair ve ozanın yetiştiğine vurgu yapar. Osmanlı devrinde de saray tabakası ve divan edebiyatı mensupları tarafından Türkçenin hor görüldüğünü, medreselerde Arapça ve Farsça gramer kitaplarının okutulduğunu, Türk dilinde çok az eser verildiğine dikkat çeker. 16. 17. ve 18. yüzyıllarda iyice ağırlaşan, içinden çıkılmayan ve hiç anlaşılmayacak bir dil haline gelen Türkçenin dönem dönem bazı yazar ve şairler tarafından sadeleştirilmesi gerektiği yolunda görüşler beyan edildiğini belirten Ahmet Sevgi, bazı şairlerin şiirlerini sade Türkçe ile yazdıklarını ifade eder. 19. yy. da ise Batılılaşma çabaları karşısında Türkçe bu kez batı dillerinin istilasına uğrayınca Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Şemseddin Sami, Ahmet Vefik Paşa, Ahmet Mithat Efendi gibi aydınların gayretleriyle Türkçenin sadeleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Ömer Seyfettin'in belirlediği kurallar çerçevesinde sade Türkçe ile eserler neşredilmeye başlamıştır.

İkinci Bölümü ise Türk diline hizmet etmiş şair ve yazarlara ayıran Ahmet Sevgi bu kişileri Türkçenin gazileri olarak ifade eder. Bunlar Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacı, Ali Şir Nevai, Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Karamanoğlu Mehmet Bey, Sultan Veled, Gülşehri, Aşık Paşa, Hoca Mesut, Şemseddin Sami, Ömer Seyfettin, Ahmet Midhat Efendi, Ali Canip, Ziya Gökalp ve Yahya Kemal'dir.

Mustafa Kemal Atatürk, milletlerin oluşmasında ve hayatını idame ettirmesinde dilin önemini kavramıştır. Bu amaçla,

1932 yılında Türk Dilini geliştirmek ve güzelleştirmek gayesiyle kurulan Türk Dil Kurumunun kurulduğunu ifade eden Sevgi, etrafındaki dalkavukların Atatürk'ü yanılttıklarını yazar. Aslında çok iyi niyetlerle kurulan bu kurumun, Türkçede halkın kabul ettiği kelimeleri de kullanımdan kaldırarak dili kısırlaştırdığını ifade eder. Arapça ve Farsça kelimeleri çıkarmalarına karşılık İngilizce ve Fransızca kelimelere dokunmadıklarını, hatta yenilerin alınmasında bir beis görmediklerini yine aynı yazının devamında vurgular. Türkçenin yapısına uygun olmayan bir şekilde kelime türettiklerini, büyük bir uydurmacılık faaliyetine giriştiklerini belirten Sevgi, bu konuda düşüncelerini şöyle ifade eder: "...Türkçe konusunda Atatürk'ü yanılttıkları muhakkak. Şu sözler o günlerde Atatürk tarafından söylenmiştir: Türk dili güzeldir, zengindir. Onun bu güzelliğini, zenginliğini ortaya koymak lâzım. Fakat dilde tasfiyeciliğe, gayri tabiliğe kaçmak istemem. Ne Türk derneğinin tasfiyeciliğini, ne de Sebilü'r-reşad'ın Osmanlıcılığını asla kabul edemem. Arkadaşlar! Kitap, kâtip, mektup benim; yektübü, len yektübü Arab'ındır."

Uzağa gitmeye gerek yok. Dil ile ilgili onun şu sözleri onun üslubu hakkında bize gereken bilgiyi verecektir: "Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil, şuurla işlensin..." Atatürk'ün niyetinin halis olduğunu, etrafındaki şaklabanların onu yanılttıklarını kaydederek (Sevgi, a.g.e, s,41 vd.)

1930-1980 arasındaki uydurmacılık faaliyetlerinde Türkçenin ağır bir yara aldığını ifade eden Ahmet Sevgi, bunu yaşayan Türkçeye yapılan bir imha hareketi olarak değerlendirir ve yapanların da art niyetli olduğunu, kasten Türkçeyi zayıflatarak nesiller arasında kopukluk yaratmak olduğunu ifade eder. "Şizofreni gibi hastalarının durup dururken kelime uydurmaları gibi arı Türkçeciler de doğru mu yanlış mı diye bakmadan yahut ne getirip ne götüreceğini hesap etmeden piyasaya yeni kelimeler sürmüşlerdir. Öz Türkçecilere göre dilin zenginliği arı

olup olmadığıyla ölçülür. Dolayısıyla yapılacak iş kök itibarıyla yabancı olan bütün kelimeleri atmaktır. Bu pek masum değildir. Çünkü kök itibarıyla yabancı fakat halkın benimsediği bir kelimeyi atarsan, o kelimeyle ilgili oluşturulmuş birçok deyim ve atasözleri de yok olur...” demektedir. (Sevgi, a.g.e., s. 45 vd.)

Kitabın devamında Ahmet Sevgi, dil ile kültür arasındaki bağlantıyı ele alır. Küreselcilikten milli dilin ve devletlerin nasıl çözümlenerek yok olabileceklerini ifade eden makalelerle, Türk dilinin yaşaması ve gelişmesi için mücadele eden ve eserler neşreden Türk edebiyatı ve dil bilimi üstatlarına, devlet adamlarına dair bilgiler vardır ki Ahmet Sevgi bu eşsiz Türk milliyetçilerine Türkçenin gazileri adını vermiştir.

Ahmet Sevgi Türkçenin diğer dillerden çok daha zengin olduğunu, fevkalade bilim dili olabileceğini savunur. Türkçeyi hor gören aydınları ve akademisyenleri kınar. Üzerimizdeki aşağılık kompleksinin atılmasını ister.

Sözün özü, Ahmet Sevgi milli his ve düşünceyi güçlendirmek için dil bilimcilerine, bu işte yetkin kimselere seslenerek uydurmacılıktan vazgeçilmesini, halkın kullandığı kelimelerin tekrar lügatlerde ve eserlerde yer almasını istemektedir. Bu işin herkes içi milli bir görev olduğunu haykırmaktadır.

Türk Dili İçin Mücadele Eden Cengâverler

Türk tarihine dönecek olursak büyük devlet adamı ve Karahanlı hanedan ailesinin bir ferdi olan Kaşgarlı Mahmut, Türk dilini Arapçadan üstün olduğunu ileri sürerek Araplara Türkçe öğretmek üzere meşhur eseri Divanü Lügatit Türk'ü yazmıştı. 1074 yılında tamamlanan eserde Türkçenin üstün ifade gücünden, isimden isim ve isimden fiil yapma, sıfat, zamir ve şahıs ve çekim eklerini, yer ve zaman bildiren zarflarını detaylı bir şekilde ele alır. Bütün Türk boylarını, kabilelerini gerek ağız farklarını, duyduğu atasözleri ve deyimleri, manzumeleri ve destanları kaydetmiştir.

Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügatit Türk'ün giriş kısmında Türk ve Türk milletine dair bir hadis naklettikten sonra, **Türk dilini öğreniniz.** Eğer bu hadis doğruy-

sa güneş Türklerin burcunda doğacaktır. Her kim Türk dilini öğrenir, onların buyruğu altına girerse kendini kurtarır.” diyerek Türklük ve Türkçe sevgisini dile getirmiştir. (Kaşgarlı Mahmut, (Trc: Besim Atalay), Divânü Lûgatî't- Türk, c:1, s, 3 vd.), TDK Yay., 4. baskı, Ankara, 1998)

Kaşgarlı Mahmut, hanedan ailesinden olduğu için gençliği çalkantılar içinde geçmiştir. Bir zaman takibe uğrayan Kaşgarlı Mahmut, göçebe Türk boylarının arasına giderek saklanmış. Türk kabilelerin yanında saklandığı zamanlarda sözlüğünü hazırlamıştır. 1074'te eserini tamamlayan Kaşgarlı Mahmut Bağdat'a gelerek Abbasi Halifesi Muktedi Billah'a takdim etmiştir. Bir rivayete göre Bağdat'a elçi olarak gönderilmiş ve bu esnada tamamladığı eserini halifeye sunmuştur. Memleketine döndüğü vakit Karahanlı veziri onu tantanalı bir şekilde karşılamış ve saray hizmetine girmesini teklif etmiştir. O da teklifi kabul etmeyerek sadece ilimle uğraşmak istediğini belirtmiştir. Tahmini olarak 1018'de doğduğu kabul edilen Kaşgarlı Mahmut, doğduğu köyde bir adına bir medrese yapılmış, uzun süre bu medresede ders vermiş ve 97 yaşında vefat etmiştir.

Kaşgarlı Mahmut'la çağdaş olan bir başka Türkçe aşığı ise Balasagunlu Yusuf Has Hacıp'tir. Hükümdara teba'sına nasıl davranması gerektiğini, hak ve sorumluluklarına dair nasihat etme amacını güden mesnevi tarzında birbiriyle kafiyeli manzum bir eserdir. Yusuf Has Hacıp, tasavvur ettiği karakterlerle bir tiyatro oynatır gibi hükümdara görevlerini hatırlatmaktadır.

Küntogdı: hükümdar, töreyi uygulamakla görevli.

Aytoldı: vezir, saadeti temsil eder.

Ögdülmiş: Vezirin oğlu, akli temsil eder.

Ödgürmiş: Zahit, vezirin akrabası.

Akıbeti temsil eder.(Tr.aktaran; Yaşar Çağbayır, Kutatgu Bilig, s.19, TDV yay. 4. Baskı, Ankara- Ocak 2020)

Hoca Ahmet Yesevi'de de Türkçe konuşmak, Türkçe yazmak, Türk dilini ön plana çıkarmak gayreti vardır. Hoca Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmetini çok sade bir Türkçe ile yazmıştır. O zamanlarda Arapça ve Farsça şiirler yazmak, eserler

vermek revaçta iken o, eserini Türkçe yazarak milleti bir arada tutan en önemli harcın dil olduğunu bütün Türk dünyasına haykırmış, eserlerini Türkçe yazmaları konusunda edipleri ve âlimleri uyarmıştır. Onun sesine tek tük bazı şairler ve edipler kulak vermiştir. Yunus Emre, Hacıbektaş Veli, Aşık Paşa, Süleyman Çelebi, Gülşehri, Tatablalı Mahremi, Edirneli Nazmi, Fuzuli, Ebuzziya Tevfik, Namık Kemal, 19. Ve 20. Yüzyılda Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ahmet Vefik Paşa, Şemseddin Sami gibi Türkçe eserler vererek can çekişen dilin ruhuna yeni bir nefes vermişlerdir. Özellikle Yeni Lisan imzasıyla çıkan yazılarda Ömer Seyfettin dilde yapılacak sadeleştirmenin ve kelime türetmenin yöntemlerini belirleyerek Türk dilinin canlı tutulması ve gelişmesi için manifestosunu hazırlamıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, bir milleti millet yapan unsuru en önemlisinin dil olduğunu bildiği için Türk dilinin yabancı dillerin baskısından kurtularak Türkçenin gelişip zenginleşmesini istiyordu. Türkçenin zenginleştirilmesi, kelime üretme yöntemleri ve teknik terimlerin Türkçe karşılığını yazmada titiz davranılması, kullanımdan düşmüş, unutulmuş kelimelerin gün yüzüne çıkarılması amacıyla 1932'de kurduğu Türk Dil Kurumu ve 26 Eylülde o devirde dil konusunda otoriter uzmanları davet ederek bir toplanan Türk Dil kurultayı, Atatürk'ün istediği düzeyde olmadı. Türk dilinin yok olmasını isteyen tasfiyeciler tarafından kasıtlı olarak Türkçede Arapça ve Farsçadan geçen, fakat halk tarafından söylenen bütün kelimeler kullanımdan kaldırıldı. Türkçenin kelime üretme tekniklerine uymayan yeni ekler getirildi. Böylece Türkçe ağır bir yara almış oldu. Atatürk olayın yanlışlığının farkına vardı, Yahya Kemal'i çağırarak "Doğru olan Yahya Kemal'in Türkçesidir" diyerek dil âlimlerine gösterdi. Fakat hatayı düzeltmeye ömrü vefa etmedi.

SONUÇ

1932'de başlayan dildeki kıyım hâlâ devam etmektedir. Özellikle verdikleri eserlerle okuyucunun kelime dağarcığını daraltmakta, yeni nesil kendisinden 50 yıl önce yazılan eseri okuyup anlayamaz hale getirmişleridir. Tahtını İngilizceye

kaptıran Fransızcanın etkisi biraz azalsa da teknik terimlerle, halkın bazılarına benimsemesiyle yerini muhafaza etmekte... 19 yy açılan yabancı okullarda okuyan Türk gençlerinin kafası onlar gibi düşünmekte, kendi dilini ve halkını hor görmeye başlamıştır. Onların uzantıları bu gün de varlığını korumaktadır. Bugün artık şarkılarıyla, kitaplarıyla İngilizce öğrenmek Anaokullarına kadar inmiştir. Bunun yanında kendi dilini gerektiği gibi öğrenemeyen gençlerimiz Yabancı dille eğitim yapan okulları tercih etmekte, kendi diline, halkına ve değerlerine karşı yabancılaşmaktadır. Bu gün ilkokula giden çocuğunun ana dili gibi İngilizce konuştuğu için gurur duyan aydınlarımız(!) bile var.

Arap ve Arapça hayranlığı son zamanlarda hâlâ revaçtadır. Sığınmacı olarak ülkemize gelen Suriyeliler Türkçe öğrenmek yerine Arap dilini öğrenmek için kurslara giderek kimliklerini muhafaza ederek ülkemizi işgal etmeye, yerleşmeye başlamışlardır. Hükümet onlara Türk vatandaşlarına gösterdiği haklarından daha fazlasını vererek onlara iş yeri açma kolaylığı, bedavadan sağlık hizmetleri, gıda ve kira yardımı yaparak ülkenin esas sahiplerine tepeden bakmaya başlamalarına yol açmıştır.

Günümüzde Ahmet Sevgi, Yağmur Tunalı, Ahmet Bican Ercilasun gibi yazarlar Türkçenin yabancı kelime ve edatları istilasından ve uydurmacılıktan kurtulması için yazılarıyla çözüm yolları önermektedir.

11. 12. 13. Yüzyıllarda Arapça ve Farsçanın, 19 ve 20 yy. da Batılılaşma hareketleriyle birlikte İngilizce ve Fransızcanın istilasına uğrayan dilimiz yeni fedailerini hasretle beklemektedir. Bunu yapacak kişilerin kalplerinde Türkçe konuşmak ve yazmak, Türkçeyi zenginleştirmek aşkı taşınmalıdır. Halkın kullandığı, dilimize yerleşmiş kelimelere dokunmamak kaydıyla, yeni girmiş yabancı kelimelerin yerine Türkçe kelimeleri ikame etmek gerekmektedir. Bu da Türkçenin yapısına uygun olarak türetilmelidir. Yazar ve ediplere düşen görev, eski ve unutulmuş kelimeleri gün yüzüne çıkararak eserlerinde kullanmak olacaktır.

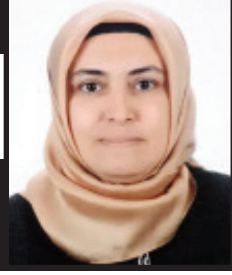
ÇOK GEZENTİ

Bundan yaklaşık iki sene önce bizim sokakta kahve tonlarında tekir diyebileceğim fakat uzun tüylü olduğundan cins diye de adlandırılacak bir kedi peyda oldu. Bir iki tesadüften sonra bir gün baktım ki yarınlarda el değiştiren aşağı dükkâna girip çıkıyor. Kapı önüne konmuş kedi maması ve su kabını da görünce oraya ait olduğunu anladım.

Sırnaşık da bir şey; her gördüğünde nağmeli sesiyle miyavlayarak yanıma geliyor sürtünüyor hiç havamda olmadığım zamanlarda bile kafasını gıdısını okşatmanın bir yolunu buluyor. Sırnaşık evet fakat bezginlik verici türünden değil. O anlık sevgi ihtiyacını giderdikten sonra ya çekilip bir kenara kıvrılıyor ya da sessizce yoluna gidiyor. Pek matah bir şey olmamasına rağmen kendini sevdirmeyi başarıyor. Böyle böyle biz de çocuklarla bu kedinin varlığına epey alıştık. Bahçedeleyen teklifsizce yanımıza gelip handiyse "merhaba, nasılsınız" deyişine, aç ya da susuzsa bunu hal diliyle anlatışına sonra azıcık oyalanıp yine teklifsizce gidişine...

Gel zaman git zaman dükkân yeniden el değiştirdi. Bunu duyunca tanışmadığımız kimseler olmasına rağmen biraz üzüldük. Sebebi ise kediyi artık göremeyeceğimizi düşünmekti. Gerçekten de aynı günlerde kedi ortadan kayboldu. Şehir hayatı evde hayvan beslemek için elverişli koşullar sunmadığından; çocuklar da ben de kedi sever taifesinden sayılmak hasebiyle bahçeye indiğimizde olsun bu ihtiyacı karşılıyor olmak bizi mutlu ediyordu. İçimizde o ana kadar farkında olmadığımız bir eksikliği gideriyordu. Hem evdeki artık yemekler boşa gitmemekle ve hem de bir hayvancağıza bakmanın verdiği tatlı huzur içerisinde mutlu mesut yaşayıp gidiyorduk... Ayrıca bu sayede çocukların evde hayvan beslemelerine izin vermeyişimin ezikliğini gidermiş ve az da olsa vicdanımı rahatlatmış oluyordum.

Aradan ne kadar geçti bilemiyorum. Bir gün bahçedeki çiçeklerle meşgul olurken titrek bir miyavlama duydum. Doğrulup etrafa göz gezdirirken tırmanan bir kedinin çıkardığı tırmık sesleri ile dikkatim karşiki duvara kaydı. Kısa süre sonra bizimki duvardan aşağı hoptu ve nağmeli salınışlarla yanıma geldi. Bir yandan gözümün içine bakıyor bir yandan ayaklarına sürtünerek, yere yatarak kendini sevdirmenin

FATMA
TUTAK

yoluna bakıyordu. Uzun, bakımsız tüylerini bir süre okşadıktan sonra acıkmış olacak diye düşünerek yiyecek bir şeyler getirdim ve önceden ona tahsis ettiğimiz boş yoğurt kabını suyla doldurdum. Yemeğini şöyle bir koklayıp tekrar yanıma geldi ve sürtünmeye devam etti. Dükkândakiler taşınalı bir hayli olmuş yeni kiracılar henüz gelmemişti. Bu hayvancağız sokakta yaşamaya alışkın değildi. Buralarda da nicedir görünmemişti. Karnının tok olmasına pek bir anlam verememekle beraber çok da üstünde durmadım.

Bahçede geceleliyordum gerçi ama sık sık uğrayıp bizimle vakit geçiriyor, verdiğimiz yemekleri iştahla yiyordu. Birbirimize iyice ısınmış onu adeta ailenin bir ferdi gibi görür olmuştuk. Derken kedi günden güne şişmanlamaya, semirmeye başladı. Bunu tüylerinin kabarklığına vermek imkânsızdı zira iyice şişen karnı giderek bir davulu andırıyor, yürürken adeta kendini zor taşıyordu. Çok geçmeden gebe olduğu anlaşıldı. Bu bizi bir kat daha mutlu etti. Zira biz bir kediyeye razıyken kısa süre sonra daha çok kediyeye hem de birbirinden sevimli yavru kedilere sahip olacaktık. Doğumun artık iyice yaklaştığı anlaşılıyordu. Annenin ve doğacak yavruların rahat etmesi için meyve kasasından bir yuva uydurduk. Kışa doğru kapalı, korunaklı bir yuvanın çaresine bakarız diye düşünüyorduk. Fakat o da ne bizim kedi yine kayıplara karıştı. Acaba nereye gitti hem de doğum bunca yaklaşmışken? Birbirimize bunca alışmışken başka bir yer mi bulmuştu yoksa? Etrafı araştırıyor gidebileceği yerlere bakıyor, evden çıkarken, eve girerken ve günün belli saatlerinde bahçeye inip yavru kedi sesi duymak umuduyla etrafı dinliyorduk. Birkaç hafta sonra araştırmamız bir sonuç verdi. Dükkânla apartmanın ortak duvarının arka kısmında üst üste yığılı kalasların arasından bize bakan yavru kedi gözleriyle karşılaştık.

Kedi neyse ki fazla uzağa gitmemiş bahçe duvarının hemen ardına, muhtemelen daha güvenli bulunduğu kalasların arasına yavrulamıştı. Tam yedi taneydi evet, birbirinden sevimli

ve rengârenk yedi yavru. Anneleri insana alışkın olduğundan yanlarına gittiğimizde bizi fazla yadırgamıyorlardı. Anne kedi kendisini ihmal etmediğiniz sürece yavrulara yaklaşmamıza dokunmamıza ses çıkarmıyordu. Zamanla anneyi takip eden yavrular duvarı tırmanıp bizim tarafa geçmeye, burada oynamaya başladı. Onları tabiatı keşfederken, hoplayıp zıplarken, annelerinin kuyruğunu yakalamaya çalışırken ve birbirleriyle güreşirken izlemek doğrusu büyük keyifti.

Zamanla dükkân tarafına, komşu bahçelere hatta arka sokağın başına kadar açıldılar. Yürürken bir yere gider veya dönerken her birine başka insanların, çoluk çocuğun yanında kucağında tesadüf ediyor -neden gizlemeli- kiskanıyordum. Fakat buna ne hakkım vardı. Onları eve almış sahiplenmemiştim ki mevcut durumda bu manzaralarla karşılaşmak gayet tabii idi. Yavru kediler epeyce büyüyüp annelerinden ayrılmaya başladıkça sayıları da günden güne azalıyordu. Hele bir sütlü kahve renkli gözleri buz mavisi olanı vardı ki hem çok hareketli hem de oyuncu idi bahçede oynarken en çok ona dikkat eder kameraya alır fotoğraflarını çekerdim. Onun yabancı bir adam tarafından götürüldüğünü duyunca enikonu üzüldüm. Arkasından dua ettim ki götüren kişi sahiplenmiş olsun ve ona iyi baksın.

Aradan neredeyse bir yıl geçti. Bu zaman zarfında kedi bazı gitti bazı geldi fakat bizi hiç ta-

mamen terk etmedi. Biz de bu duruma alıştık. O artık tecrübeli özgür bir sokak kedisiydi. İnsanın yönlendirmesine bakımına sevkine muhtaç zavallı bir varlık değildi asla. Hatta sanki o bizi sevk ve idare ediyor, kendi kurallarını benimsetiyordu. Ona bir isim de koymuştuk. Ben Kirli demeyi önermiştim. Gerçekten kirliydi; tüyleri uzun olduğundan okşarken yer yer topaklanmış, keçeleşmiş kısımları elinize gelir rahatsız ederdi. Fakat biz ona Kirli değil Mercan dedik. İkinci kuşak yavrularını da gözden uzak bir yerlerde dünyaya getirdi. Sonra bitişikteki komşunun bahçesine taşıdı. Biz o ilk tüysüz, gözleri kapalı hallerini hiç göremedik. Bu seferki doğumhanesi sokağın karşısındaki evin çatı katı imiş... Ev sahipleri kendi kedilerinin mamasından ona da verip besliyormuş. Zaten apartmanda onu tanımayan yok. Oradaki adı da Aslan kedi imiş! Tevekkeli zaman zaman o eve girip çıkarken görürdüm. Bu kez birbirinden sevimli altı yavrusu var.

Komşu bahçenin demirleri arasından arka sokağa çıktıklarında çocukların kurduğu karton yuvaya girip çıkıyorlar. Oradaki işyeri sahibi, Mercan – daha doğrusu artık onca adı her ne ise- için kapısının önüne ahşap bir yuva yerleştirmiş, kasaptan aldığı paylarla besliyor.

Hâsılı bizim kedi yetmiş iki milletle banşık yaşamayı, kendini herkese kabullendirmeyi başarmış görünüyor. Çıkanacak dersler var gibi ne dersiniz?

**MESNEVÎ'NİN
GÖLGESİNDE**

AHMET SEVGİ

چون غرض آمد هنر پوشیده شد
صد حجاب از دل بسوی دیده شد

*Garaz gelince hüner örtülür.
Gönülden göze yüzlerce perde iner.*
(Hz. Mevlânâ)

KİN VE GARAZ
*Kin ve garaz geldi mi, hüner sorulmaz olur,
Perde iner göze, güzellik görülmez olur.*
19 Mayıs 2023 (Ahmet Sevgi)

HER BAHARDA...

Yumruk yapıp bana doğru uzattığı kupa ellerinde, iyice belirginleşmiş damarları dışında kahverengi irili ufaklı lekeler oldukça dikkat çekiyordu.

Bak kızım, dedi. "Yaşlılık lekesiymiş, bilmiyordum. Birdenbire oldu bunlar, hiç fark edemedim öncesinde."

"Her ne kadar konu komşuya, eşe dosta ben gencim, ruhum genç ayol, desem de bu iş öyle değilmiş evladım. Kapıdan sokmak istemesen de bacadan giriyormuş bu yaşlılık denilen illet. Kimse istemiyor bu mereti ama çare yokmuş, anlıyor insan. Müfit Beyi kaybettiğimde beni de yanına al diye çok ağlamıştım o dönem. Şimdi düşünüyorum da bol keseden sallamışım. Onu çok sevsem de -ki hala o benim her şeyim- yine de insan öyle kolayca sona yaklaşamıyormuş. Derdi rahmetli hep bana. Daha 31 yaşındayken dul kalan annesini, 34 yaşında vefat eden babasını çok çok az bahsettiği zamanlarında. Çok az bahsedirdi, çünkü boğazı düğümленir, gözleri dolardı. Bilirdim ki o heybetli, sert duruşlu Müfit Bey yakıştırırmazdı kendisine duygusallığı, gözyaşını. Her neyse, ne diyordum ben. Ha, işte o genç yaşlarda kaybettiği babasını ve yıllarca bir başına 3 erkek çocuğunu büyütme çabasına annesini anlatırken, anacığım hep; bu dünya hep bi yarım kalmışlıklar dünyasıymış. Kimse ben oldum, ben doydum diyemedim göçer gidermiş. Erken de olsa, geç de olsa yaşı yokmuş bu işin, diye söylerdi.

Özlerdi annesini ve hiç göremediği babasını. Ara ara dalıp giderdi. Neydi, Ahmet Kaya mıydı? Hani penceresiz kaldım anne, hani benim gençliğim nerde diye söyleyen, ha o işte (kısık sesiyle yavaş yavaş mırıldanmaya başladı şarkıyı) ara ara dinler ağlardı annesine, babasına; belki de kendi yetimliğine, öksüzlüğüne..."

Duygulanmıştım Zarife Hanım'ın sözlerinden. Konu nasıl buralara gelmişti hiç anlayamadım. Hâlbuki yıllık izne ayrıldığım için, evdeyim diyerek birkaç kap yemek yapmış, çocuklar okuldan gelmeden geceler boyu öksürüklerini duyduğumuz alt komşu Zarife Hanıma da birer tabak

SERPİL
YALÇINKAYA

götürüp halini hatırını sormak istemişim.

Kendisi her ne kadar komşularıyla daha resmi ve seviyeli(uzak) bir ilişki tarzını benimsemiş olsa da geçen 9 yıllık komşuluğun ardından, hiç değilse, hasta ve iyice düşkünelmeye başladığı şu son dönemde az da olsa yakınlık kurmalıyım, diye içimden geçirmiş ve öyle niyet ederek gitmişim ziyaretine.

Üst düzey bürokrat, İstanbullu bir ailenin tek torunuydu kendisi. Eşi Müfit Bey de emekli hâkimmiş vakti zamanında. Müfit Bey İstanbul'da yetişmiş olsa da aslen Konyalı olduğu için, emekli olduktan sonra memleketime döneceğim diye tutturmuş. Anadolu'yu hiç görmemiş ve hiç de merak etmemiş olan Zarife Hanım şiddetle karşı çıkmasına rağmen, sırf bu yüzden kopma noktasına gelen evliliklerini, çocuklarının da ısrarıyla, devam ettirme adına zoraki kabul etmiş. Buraya, Konya'ya işte bu şekilde taşınmışlar. O yüzden yıllarca oldukça mesafeli durmuştur buranın halkına, kültürüne, örf ve adetlerine. Biraz üst perdeden bakar; kolayca eleştirmeyi, reddetmeyi severmiş insanları. Bu 9 yılda sadece birkaç kez asansörde karşılaşmış, hâl hatır sorup asansörden kendimi bir an önce dışarı atmaya çalışmıştım. Zarife Hanımın mağrur, kibirli duruşu ve tahkirle bakışları her seferinde beni rahatsız etmişti çünkü.

Bugünse kendimi zorlamış ve komşuluk gereği yapmalısın diyerek, kendimi, zorla da olsa ikna etmiş ve içeri dahi girebileceğimi hiç düşünmeden, elimde yemek tabaklarının olduğu tepsiyile çekine çekine zilene basmıştım. Kendimi öyle kasmıştım ki yemekleri sadece misafirlerim için kullandığım yemek takımından tabaklara koymuş, misafir çay tepsisine dantel örtümü serip tabakları itinayla yerleştirdikten sonra üzerlerini de yine sadece özel günlerde kullandığım o pahalı peçetelerle örtmüştüm. Aşağı kata inerken bir taraftan da, ya bu nimet-

lerin hepsini çöpe dökerse, o kadar da uğraştım, geri mi dönmeliyim acaba diye kendimle cedelleşmekten de geri kalmamıştım.

Ama şimdi çoktan içeri girmiş, 'hadi birer kahve yap da muhabbet edelim canım benim' şeklinde umduğumun ötesinde, tam tersi bir davranışla karşılaşmış; gayet mütevazı, ilgili ve benimle konuşmaya hevesli bir Zarife Hanımla karşılaşmıştım.

Kendimi derin, sıcacık bir sohbetin içinde bulmuştum. O aralıksız olarak anılarından, rahmetli eşinden ve çocuklarından bahsederken; bir insan nasıl olur da böyle birden değişebilirdi sorusu benim zihnimde dönüp dolaşıyordu...

Ellerine sağlık çocuğum ne güzel yapmışsın kahveyi, bak şu çikolatalardan da ye. Bizim ortanca oğlan yurt dışına her gidişinde birkaç paket çikolata da bana alır, getirir. Sağ olsun. Pelin (ortanca oğlunun eşinden bahsediyor sanırım) senin gibi güzel kahve yapamasa da... Gerçi Pelin ev hanımlığı olarak hiçbir şey yapamaz da... CEO mu ne diyorsunuz ya şimdi. Çok büyük, dünyada hemen her yerde üretimi olan o kola firmasının danışmanı ya, eve pek hayrı yok o yüzden. Yardımcı kadınları çok iyi Allahtan... Evin her şeyini o çekip çeviriyor. Torunlar da bebekliklerinden beri iyice alıştılar Nazife'ye.

Eskisi kadar çok görüşemiyoruz tabii çocuklarla, torunlarımla. Herkesin işi gücü kendine... Anca yetişiyorlar yaşama. Eskiden daha çok gelirlerdi buraya, ya da ben giderdim yanlarına. Ama Metin (küçük oğlu) de yurt dışında yaşamaya başladıktan sonra İstanbul'a gitsem de sıkılıyorum. Pelin'le Mehmet erkenden işe gidiyorlar. Çoğu zaman akşam yemeğe bile gelmiyorlar, küçükler de sabahtan kreşe, okula gidiyorlar. Gençler yoğun çalışınca, çocukları da tüm gün eğitim veren okullara yazdırmışlar. Eee onlar da yok evde. Ne yapıcım ben tüm gün. Nazife'nin yüzüne mi bakıp durucam. Gerçi hoş, o da herkes gittikten sonra saatlerce ev süpür, yemek (yemek de yemek olsa, adı sanı tuhaf, çocukların sevdiği garip gurup şeyler işte.), ütü derken akşamı ediyor. Oturup iki çift laf edemiyorsun onunla da.

Yağmur(kızı) desen İzmir'de o da. Bankada yönetici biliyordur. Gitsem yanına, gece yanlarına kadar yok evde. Boşandıktan sonra iyice değişti zaten. Bir pazar günü evde! Onda da cilt bakımımıymış, kuaförü-

müş. Nasıl bakıyor kendine bir bilsen. Eskiden bu kadar değildi. Ne zaman ki boşandı, daha bir inceler oldu kendisini. Bana hiç vakti kalmıyor anlayacağın. Geçen sefer gittiğimde bana da dedi: Anne seni de götürüyüm cilt bakımına. Yüzündeki kırışıklıklar, ellerindeki lekeler için karışımlar yaparlar, çeşitli iğneler yaparlar daha genç görürsün, kendini iyi hissedersin, diye. Bakalım ne zaman giderim artık. Şu önümüzdeki bayram bir geçsin de. Belki Metinler gelirler bu bayram. Ramazan da gelemediler Türkiye'ye. Kurban Bayramı'na burada olurlar belki.

Fincanları mutfağa götürüyorum. Hâlâ tedirginim. Fincanları elimde mi yıkamalı yoksa suya tutup makineye mi koymalıyım. Ev sanki bizim evin aynısı değil gibi. Daire aynı daire olsa da burada her şey çok lüks, şatafatlı ve ıslıl ıslıl... Haftada 3 gün gelen yardımcısının marifeti bu fazla temizlik sanırım. Fayanslar, lavabolar pırl pırl. Kendimi birden çok pasaklı hissediyorum. Artık yukarı çıkmalıyım. Çocukların gelmesine yarım saatten az kaldı.

Salona dönüyorum. Ben daha müsaade isteyemeden "bak" diyor. Ağaçlar nasıl da yeşerdi. Tomurcuklar ne güzel açmaya başladılar. Müfit Bey her bahar kıpır kıpır olurdu. Akşamları muhakkak Caddebostan Sahili'nde yürüyüşe çıkardık. Evladı gibi kimi zaman pamuk şeker de alırdı bana. Çocuklar doğduktan sonra zorlaştı tabii öyle kafamıza göre gezmek tozmak. Severdi beni çok.

Çok ama çok otoriterdi, kaşlarını çatınca herkes çil yavrusu gibi dağılır, kaçacak, sığınacak yer arardı. Ama severdi beni çok. Günebakan çiçeğine benzetirdi. Günebakan yönünü hep güneşe nasıl çeviriyorsa sen de o güzel yüzünü hep bana çevir, derdi. Saçlarımı geceden sarar, ertesi güne hazırlardım. Ne makyajlar yapar ne tokalar takardım. Çeşit çeşit elbiselerim vardı. Bakan bir daha hayranlıkla bakardı.

Ama olsun, ben çok severim bahar aylarını. Denizi, martıları... En çok da Müfit Amcanı... **Her bahar yine yeniden doğmayı, yine yeniden başlamayı bilmeli insan değil mi? Belki burada belki diğer tarafta...**

İyice kırışmış ama bir o kadar derinden bakan küçük mavi mavi gözlerinden akan sessiz gözyaşlarının dinmesini bekledikten sonra ayrılıyorum komşum Zarife Teyzenin evinden...

ŞEVKET ANI'NIN MİLLÎ MÜCADELE HATIRALARI

(Geçen sayıdan devam)

Yazanın kitaplarına serpiştirdiği Milli Mücadele hatıraları da ilgi çekicidir. Bir ikisi Milli Mücadele öncesinden başlamakta birlikte bunlara dâhil edilebilir. İnsanoğluta, en yakın bildiği dostundan yardım alamayabilir, bazen da düşman bellediklerinden yardım görebilir. Abdi İpekçi Barış Ödülü'nü almış "Mert Düşman" hikâyesi bunun güzel bir örneğidir.

Yunanlılar İzmir'e girmişlerdir. Her gün yurdun temiz bağrında kanlı eylemler yapmakta, insanların katletmektedir. Buna karşılık henüz organize olmuş bir savunma hattımız yoktur. Derme çatma savunma çabalarımız da yetersiz kalmıştır. İşte böyle bir ortamda Şevket Anı'nın başında bulunduğu çiftliğe doğru düşman askerinin hareket ettiği belirtilir. Biraz sonra da aralarında kumandanları da bulunan on kadar zabıt ve bir o kadar da asker çiftliğin önüne gelirler. Şevket Anı ve çiftlik çalışanları, kapı önündedirler. Şaşırmış ve donmuş bir vaziyette onlara bakarlar. Yanlarından geçerken kumandan selam verir, ilerideki çeşme başında, atından iner. Subaylarına talimatlar yağdırdıktan sonra askerlerine o açıklıkta mola verir. Bu sırada önüne ufak bir masa kurulunca yemek yiyeceği anlaşılır. Şevket Anı da kumandanın yanına giderek kendini tanıtır ve yemek vakti olduğu için onu sofraya davet eder. Kumandan, nezaket gösterir, daveti kabul ederek, birlikte yemek yerler. Kahveler içilirken, düşman kumandanı, "Affedersiniz, merak ettim, sizden bir şey soracağım" der. "Buyurun sorun" derler. "Tereddütlü bir hal ile "Sizin milli serpuşunuz festir, siz ne için kalpak giyiyorsunuz?" diye yazanı şaşkırtan ve elinin ayağının buz kesmesine yol açan soruyu sorar. Çünkü o sırada kalpak milliciliğin ve Kemalistliğin bir nişanesidir. Bunu bilen kumandan da merakını gidermek istemiştir. Daha önce de çiftlikteki arkadaşları, birkaç defa Şevket Anı'ya, kalpağı çıkartmasını söylemişlerdir. Kumandanın sorusuna karşı o da bir soru sorar: "Siz benim nasıl bir genç olacağımı sanıyorsunuz?". Kumandan da tahmin ettiği cevabı almıştır: "Hararetlı bir millici, bir Kemalist". Bunu duyan karşısındaki kumandan yerinden kalkar, Şevket Anı'nın önüne kadar gelir ve "Bravo" diyerek kuvvetle elini sıkar. Yerine oturduktan

MUSTAFA ÖZCAN

sonra da "Sizinle bu yolda biraz daha konuşmak isterim. Milliciler geri çekildiler, şüphesiz ileride gene karşımıza dikilecekler. Siz de bize karşı koymak için, onlarla beraber niye geri çekilmediniz de burada kaldınız" der. Yazar da kendisinin bir silah adamı olmadığını. İşinin büsbütün başka olduğunu, çiftlikte binlerce koyun, binden fazla sığır ve 400-500 kısrak bulunduğunu ifade eder. Ekilmiş binlerce dönüm tarlası olan Çiftliği yüzüstü bırakıp gidemeyeceğini bildirir. İşinin başından ayrılmayışını da millicilik hislerine vermesini söyler. Mustafa Kemal'in peşinden gitmenin riskine değinen kumandana " Siz de Venilezos'un peşinden geldiniz buralara" der. Bunun üzerine kumandan, tekrar yerinden kalkar ve yanına gelir, omuzunu oksayarak Şevket Anı'ya " Çok doğru söylüyorsunuz" dedikten sonra sözlerini şöyle sürdürür: "Mustafa Kemal, çok büyük bir adamdır. Milletini, memleketini korumağa uğraşan bu büyük vatanperverin üzerine yürüyor olmaktan çok müteessirim, fakat ne yapayım ki, nihayet aldığım emirlere göre harekete mecbur bir askerim. Siz Türkler, ondan çok şeyler bekleyiniz, sizi o kurtaracak ve selamete kavuşturacaktır. Ona karşı atacağım her adımdan ayrı bir acı duyacağım. Onu takdis ediniz" der. Şevket Anı'dan bir kâğıt ister, masanın başına geçerek bir şeyler yazar. Yazı bitince de bir tercüman, yazıyı Türkçeye çevirir, onlara okur. Kumandan bu yazısında başta Şevket Anı olmak üzere, bütün arkadaşlarının hür düşünceli, çok açık kalpli, doğru sözlü, siyasetten uzak, şayanı hürmet insanlar olduğunu belirtmiş ve kendinden sonra buradan geçecek olan bütün Yunan zabıtları ile askerlerine; çiftlik mensuplarına saygı göstermelerini ve onları hiçbir surette incitmelerini ve çiftlik mallarına zarar ve ziyan vermemelerini önemle tavsiye etmiştir. Şevket Anı, bu tavsiye kâğıdının sonradan kendilerini birçok zor durumdan kurtardığını, faydasını gördüklerini belirtmiştir. Yalnız iki ineğini götüren üç Yunan neferinden biri, gösterilen tavsiyeye

uymamış, tabii ki inekler de gitmiştir. (Kırdan Bayırdan, s.129-133)

Onun "Can Daman" başlıklı yazısında da bir hatırasıyla karşılaşırız. Şevket Arı yazısına bir giriş yaptıktan sonra sözü Erzurumlu merhum Tevfik Paşa'dan dinlediği bir vakayı anlatmaya başlar.

Vaka, I. Dünya Harbi sıralarında Suriye'deki çarpışma sahalımızın bir tarafında geçmiştir. Hem de düşmanların büyük kuvvetlerle üzerimize çullandıkları ve bunlara uyan Suriyeli dindaşlarımızın sağdan, soldan, önden, arkadan bize saldırdıkları bir devrede gerçekleşmiştir.

Harp sahası gerilerinde ve Hicaz demiryolu üstünde mühim bir mevkide bir kıtamız yer tutmaktadır. Görevi, düşmana dayatmakta olan esas kuvvetlerimizi, arkadan vurmaya çalışan Suriye haydutlarını önlemek ve demiryolunu korumaktır. Yerel kıskırtmaların ve yabancı güçlerin tesiri ve katkısıyla askerlerimize saldıran bu çöl sırtlanları, gün geçtikçe kuvvetlenerek, askerimize göz açtırmamıştır. Bu ağır vaziyet, uzun müddet devam ettiği için asker sayısı büsbütün azalmış, takviyesi de yapılamamış, daha önemli kıtalar olduğu için, bu ikinci derecede görülen kıtalar ihmal edilmiş, yardıma gelinememiştir. Günlerce yiyecek, içecek, hatta cephane gönderilememiştir. Canları burunlarının ucuna gelen askerlerin morali bozulmuştur. Zabıtların verdiği ümitle bir müddet daha dayanmışlar fakat bu güvenleri da boşa çıkmıştır. Nihayet o vakte kadar elde tuttukları bu mühim mevkii terk edip çekilmeye karar vermişlerdir. Bir akşamüstü, gece serinliğinde yol almak amacıyla boş çantalarını sırtlarına, silahlarını da omuzlarına takarak mevzilerden çıkmaya başlamışlar. Zabıtlar ne söyledilerse, söz geçirememişler, hatta tabancalarını çekerek askerleri tehdit etmişler. Onlar da mavzerlerine davranmışlar. İşte bu sırada her nasılsa askerlerimizin arasında bulunmakta olan bir Rum delikanlısı ortaya atılmış, silah arkadaşlarını önlemiş ve onlara şöyle demiştir:

"Hele durun arkadaşlar... Biraz da şu "gavuroğlu" arkadaşınızı dinleyin de ondan sonra ne isterseniz onu yapın. Şu kadar zamandır silah arkadaşlığı yapıyoruz. Ölüm tehlikeleri yetip artarken, sefalet içinde de perişan olduk, aç kaldık, susuz kaldık, şu olduk, bu olduk. Ben de sizinle beraberdim değil mi? Ateş hattında olan arkadaşlarımız, kim bilir daha ne yokluklar içinde can verip duruyorlar? Onlar, kurşun, gülle, bomba yağmurları altında direniyorlar,

tutundukları yerlerde. Biz de rahatlık içinde keyif sürüyor değiliz elbet. Ama onlar gibi miyiz? Siz söyleyin. Onlar önde, biz arkada. Onlar siper, biz de onların geri emniyeti. Hal böyle iken, biz yerlerimizi terk etmekle onlara karşı ne ağır bir kancıklık etmiş olacağız. O zaman, bugüne kadar boğuşmuş olduğumuz haydutlardan ne farkımız kalır? Ben, ön cepheye göğüs gerekenlerin yalnız bir silah arkadaşıyım. Dinim de ayrı, milletim de, siz dini bir, öz kardeşlersiniz. Şaka da olsa, her zaman dediğiniz gibi ben bir "gâvur"um. Anam babam da gâvurdur, nenem dedem de. Siz, dininiz, milletiniz uğrunda can verince cennete gideceksiniz. Ya ben nereye? Korumakta olduğumuz şu yol, sizin peygamberinizin doğup büyüdüğü, namazlarınızda da yüzünüzü dönmekte oldunuz yere gider. Hem de, cephemizin can damandır. Ben gâvurum, mavurum ama ön saflarda düşmanla boğuşmakta olan Ahmet'in, Mehmet'in arkalarını, çöl kuduzlarına karşı açık bırakamam. Siz nasıl kıyıyorsunuz kardeşlerinize? Tek başıma da kalsam ben, bize emanet edilmiş olan burayı bırakıp da bir adım bile geri çekilemem. Bunu duyacak olanlar da "Böyle bir gâvurcuk da varmış" desinler. Benim söyleyeceklerimin hepsi bu kadar işte. Haydi, artık yolunuz açık olsun diyerek siperlere doğru yürümüş. Maddeten de, mânen de bitkin bir hal içinde bulunan askerler, birden kendilerine gelivermişler. İçlerinden biri fırlamış ortaya:

"Ülen gâvuroğlu, senin neren gâvur be? Asıl gâvurun domuzu biz olacaktık az daha. Bizden de bir adım ayrılacak yok buradan. Senin gibi gâvura, bizim cennetimizde yer açar Allah. Biz seni sırtımızda götürürüz oraya" dedikten sonra arkadaşlarına dönerek:

"-Haydi, arkadaşlar, şeytani bırakılım da uyalım gâvurcuğa. O, bizden fazla Müslüman'mış, diyerek o da yürümüş.

Tabii bütün askerler de dönmüşler yerli yerlerine. Bu vakadan üç gün sonra o zaman genç bir zabıt olan merhum paşa, mühimce bir kuvvet, erzak ve cephane ile bu kıtayı takviyeye yetişmiş."

Bu vakayı anlatan Paşa, Şevket Arı'ya da şu tembihle bulunmuş: "O vatandaş, şimdi İstanbul'da ticaretle meşgul. Yaz adresini de İstanbul'a gittikçe, onu bul, ziyaret et. Benim tarafımdan da selâm söyle, gözlerinden öptüğümü bildir. Memnun olur; cana yakın, kanı sıcak, duyguları temiz, bize yürekte bağlı bir insandır".

Ne var ki Şevket Arı, adresini kaybetmiştir.

Paşanın o gün için tembihi, daha sonrası için vasiyeti olan bu tavsiyesini yerine getiremediği için son derece üzgündür. Hatta vebal yükünü, ömrünün sonuna kadar omuzlarında taşıyacağı- nı söylemektedir. **(Sabnımı Denedim, s.41)**

“Kara gün Dostluğu”nda Hayk’tan bahsedilir. Birinci Dünya Harbi’nin Mütareke devri sıralarında Şevket An’ın kasabasına gelmiş, bir hayli zamandır kapalı duran eczaneyi satın almış birisidir. Kasabada iki eczane vardır. Biri, sahibi Selanik’ten gelme bir Türk’tür. Ancak bazı huysuz yönleri olduğu için bütün doktorlar(ki üç tanedir) Hayk’ın eczanesine gidip gelmeye başlarlar. Doktorlarla olan ahbablığından dolayı o da Hayk’ın eczanesine gider.

Başlangıçta Hayk’tan çekinir Şevket An. Çünkü o devirlerde, Rumlardan, Ermenilerden, hatta Yahudilerden bile zarar görenler, hakarete uğrayanlar çoktur. Hayk kibardır, samimidir ama Şevket An pek güvenemez, içten pazarlıklı olabileceğini düşünür.

Bir süre sonra Yunan işgaline uğranılır. Şevket An, “Görürüz şimdi Hayk’ın marifetlerini” diye düşünerek eczaneden ayağını keser. Hayk da her rastlayışında ona, “çok zamandır geldiğin yok, buyur da bir kahvemi iç” der. Epey zaman böyle geçer. Zamanla yüreğine emniyet gelir. Bir gün eczaneye uğrar. Masanın birinde İngilizce mecmua görür. Mecmuada bir karikatür vardır. Bu, Mustafa Kemal ile ilgilidir. Yanı doğmuş bir güneş gibi gösterilmektedir. Bir masa üzerinde İngiliz, Fransız, İtalyan, Yunan milletlerini temsil eden güllünc kıyafetli müzakereciler bu güneşe doğru dönmüşler, ürküntülü bir hal almışlardır. Hepsini dehşet kaplamış, kimi ayakta, kimi de sandalyesinden kalkar bir vaziyettedir. Bu karikatür, Şevket An’ya bir sevinç vermiştir. Demek milli harekete karşı beslenen ümitler gerçekleştirecektir. Düşman pençesi altına düşmüş, dünya ile alakası kesilmiş, olup bitenden haberi olmayan bir insan olduğunu söyleyen Şevket An’ya, Hayk şöyle der:

“ Öyle ise, ben söyleyeyim de, sen dinle ve öğren. Mustafa Kemal Paşa’yı sen bilmezsin, ben iyi bilirim. Umumi Harp içinde, onun emrindeki kıtalara eczacılık ettim. O, öyle bir adamdır ki, kimsenin aklına gelmedik işleri bilir ve başarır. Şimdi, onu uzun uzun anlatacak değilim sana. Hani, öyle bir paşa daha? Adam, hiç yoktan bir ordu çıkarverdi meydana. Hem öylesine ki, tam kuvvetini toplayamamış olduğu şu sırada bile, Avrupa siyaset âlemini allak bullak etmeğe başladı. Yarnı, kılıcını sıyırdı mı,

görüürsün ne duman artıracak olarak bunu pekiyi anladıkları için kötü kötü düşünmeye başladılar.

Hayk coşmuştur bir kere. Bildiklerini bütün ayrıntılarıyla anlatır. Temiz duygularını pek açık ortaya koyar. Artık daha rahat konuşur. Yakında memleket ve millet mesut günlerine kavuşacaktır. Konuşmalar; Yunanlılar, Türklere sille yedikçe yurttaşlara çok acılar çeiktirecekleri üzerinde yoğunlaşır. O zaman ne yapacaklarını düşünmeleri gerektiğini söyleyen Şevket An, birkaç gün sonra eczaneye uğradığı zaman Hayk’ın şu sözleriyle karşılaşır:” O gündün beri düşünüyorum, geceleri gözümde uyku girmiyor. Bu mesele çok mühim. . . Ne yapacağız? Eczaneyi satın İstanbul’a gidecek olsam şu sırada, eczaneye kim para verir. Ne yapmalı bilmem?” Bunun üzerine Şevket An, şöyle bir öneride bulunur:

“Ben düşündüm Hayk, yapılacak şey hem çok basit, hem de bir tektir. O da, senin beni, benim de seni korumamızdır. Eğer bizimkiler, önlerindeki düşmanı tamamıyla perişan ederek buralara çarçabuk iniverecekleri bir vaziyet hâsıl olursa, bunu anlar anlamaz sen çoluğunu çocuğunu bizim eve gönder. Benim kayınvalidem de bekçi olarak sizin evde otursun. Sana gelince, eczaneyi kapayarak, çiftliğe benim yanıma at kendini. Gerisi kolay. Hiç endişe etme. Bu işin muvafık bir hareket olduğuna aklın sardı mı?” **(Sabnımı Denedim,s.23)**

Bu konuşmalar biraz daha sürer. Birbirlerini nasıl koruyacaklarını kararlaştırdılar. Şevket An’ın ailesi, çarşafı, peçelidir. Onları Hayk’ın evine getirirken herkes görür. Rumlar gibi sizin millette de Türklere düşman gözleriyle bakan çoktur. Sizin eve sığınıp saklanmağa vakit bulamadan yolda onları perişan edeceklerini söyleyen Şevket An’ya Hayk şu cevabı verir:

“Bir şey yapamazlar. Ben gider alırım onları. Ama mademki için rahat olmayacak, şunu teklif edeyim sana. Onlar evlerinde kalsınlar. Ben, senin evinin önünde, elimde mavzerle beklerim. Senin kapının eşliğinde geberinceye kadar, evin semtine kimseyi sokmam. ” **(Sabnımı Denedim, s.24)**

Bu sözler üzerine müsterih olan Şevket An, Hayk’la daha bir içli dışı olur. Anlaşmaları ikisi arasında sır olarak kalır. Ne var ki Anadolu’da Türk askerlerinin umumi hücumu geçmelerinden birkaç gün önce Şevket An’ın civar vilyetlerden birini gitmesi icap etmiştir. Yola çıktığı günün akşamı, demiryolu üstündeki bir bucağın merkezinde tren beklerken, büyük bir harbin

başlamış ve düşmanın perişan edilmiş olduğu haberini orada alır. Geri dönecek, evdekiler için Allah'a sığınır. Hayk'ın sadakatine güvenerek yoluna devam eder. İki gün sonra akıncılarımız, misafir bulunduğu vilâyet merkezine inerler. Şevket Anı, iki üç gün daha orada kalmıştır. Çünkü düşman bütün kasabadan henüz çekilmemiştir. Kasabanın boşaltıldığı haberini alınca hemen ailesinin yanına gider. Kasabada kendisi yokken olup biteni öğrenir.

Düşmanın kasabayı terk edeceği haberi çıkınca büyük bir panik başlar. Düşmanımız olan mevki kumandanı yüzbaşı iyi bir kumandandır. Onun sayesinde Türkler, emniyet içinde yaşamışlardır. Bu adam, askeri bir nizam içine almış, önce kendileriyle birlikte gelmek isteyen Rumları, Ermenileri ve Yunanlılarla işbirliği yapmış olan çeteleri yola çıkarmıştır. Daha sonra da askerlerini yürütmüştür. Kimsenin burnunu kanatmadan insani bir şekilde tahliye tamamlamıştır. En sonra da kasabanın çıkış yerine toplanan Türk kalabalığına "Allah'a ismarladık" deyip, bir manga askeri ile çekip gitmiştir.

Hayk ne yapmış bu panikte? Şevket Anı'nın belirttiğine göre mavzerini omuzlayarak onların sokağın başına dikilmiş ve bir Türk'le kayınavlidesine haber yollamış: "Pencereden baksınlar. Ben burada onlar için duruyorum. Saçlarının bir teline de zarar getirtmem" demiş; gerçekten de son dakikaya kadar oradan ayrılmamıştır. Akşama doğru, bir haber daha göndererek Şevket'in (yazarın) kayınavlidesine, kapıya kadar inmesini rica etmiş ve ona "Biz Şevket Bey ile böyle sözleşmiştik; işte ben vazifemi yaptım. Burada, size zararı dokunacak kimse kalmadı, artık; en son olarak ben çıkıyorum. Ben gitmezdim amma, benim kany meram anlatamadım. Çoluğa çocuğa uyarak ben de gidiyorum. Eşyaların yüklenirken de, evdekiler yola çıkarken de yanlarına gitmedim. Siz de gördünüz. Ne ise. Ben, arkalarından yetişirim. Bakalım bizim karı, nerelere kadar sürükleyecek bizi. Beye benden selam söyleyin, belli olmaz ama belki bir daha görüşmeyiz. Hakkını helal etsin, siz de bizim için arkamızdan dua edin" (**Sabrımı Denedim, s.25**) demiş ve ağlayarak ayrılmış oradan.

Şevki Anı, aradan şu kadar sene geçtiği halde, onu her yerde sormuş ve aramış fakat ne tanıyan çıkmış, ne de bilen. Bir haberini de alamamıştır kendisinden. . . Bu yüzden hâlâ üzülmektedir.

Milli Mücadele döneminde köy ve kasabalarda, güvenlik sorunu yaygındır. Hele düşman

bir kasabayı işgal etmişse, orada bu, büsbütün artar. Şevket Anı, **Sabrımı Denedim**'deki "Baskın" hikâyesinde böyle hatıralardan bahsetmektedir.

Onun bulunduğu kasaba da işgal altındadır. Türk ordusu Eskişehir yakınlarında direnmektedir. Ondan gelen haberler Türk milletinin ümidini çok canlı, diri tutar. Sakarya'da kazanılan zaferi, düşmanın hezimetini öğrenen Şevket Anı, bu haberi bir an önce kasaba halkını yetiştirmek üzere hemen ata binip yola çıkar.

Yazarın belirttiğine göre, kasabada belediye işlerine de bakan bir doktor vardır. Sabahleyin erkenden evinden çıkar, kenar mahalleleri dolaşır, görünürde temizlik işlerini kontrol etmektedir. Oysa amaç başkadır: Kenar mahallelere akşamdan gelen bir haber varsa, onu çarşıya pazara yayılmadan öğrenmektir. Şevket Anı da kırdaki bayırda gezdiği yerlerde duyduklarını iki üç günde bir kasabaya gelerek doktora iletmektedir.

Bir gün kasabadan gelen bir adamı, Şevket'e, doktorun her işi bırakarak kasabaya gelmesini ve kendisini görmesini söyler. Şevket de hiç oyalanmadan atladığı gibi atına, kasaba yolunu tutar, doktoru da eczanede bulur. Son derece heyecanlıdır. Hiç vakit kaybetmek istemez. Doktor, gizli bir haber almıştır: Bu gece büyük bir baskın yapılacak, düşmanla taraftarlarından hiç kimse sağ bırakılmayacaktır. Olay hakkında bilgi almak isteyen Şevket'e çok fazla açıklama yapamaz. Şevket Anı ise, kasabada iki üç yüz düşman askeri ile onlardan yana bir sürü çeteler bulunduğunu, bunlara karşı koymak ya da baskın yapabilmek için dört beş yüz kişilik muntazam bir kuvvet lazım geldiğini söyler. "Hani Eskişehir, hani burası" der. Dağlarda gezen üç beş eşkıyanın da bunu yapamayacağını belirtir. Doktor, silahını aldığını, kendisinin de silahını hazırlamasını, baskın başlayınca evlerden fırlayıp sokak başını tutmaları gerektiğini ifade eder. Şevket Anı ise bu baskın haberine yeterince inanmasa da hazırlığını yapar, doktor da o gece hiç uyumamıştır. Ne var ki, beklenen baskın ancak tam dokuz ay sonra Afyon'da patlamış, sadece kasaba değil, bütün memleket ve millet kurtulmuştur. Yazıda, geçirilen uykusuz gece, yaşanan heyecan, umut ve beklentilerin yanında, hiçbir şeyden haberi olmayan doktor eşinin durumu, tedirginliği gözler önüne serilmiştir. (**s.36**).

Türk edebiyatında sürgün konusu çok işlenmiştir. Billhassa öğretmen kökenli yazarlar bu

konuyu ayrıntılı ele almışlardır. Siyasi sürgünleri yazarlar da eksik değildir. Şevket Anı da Birinci Dünya Savaşı sıralarında İç Anadolu'daki bir şehirde memur olarak görev yaparken yeni bir şahsiyetle karşılaşır. Bu, memur biri değildir. Herkes gibi Şevket Anı da onu merak eder. Daha sonra Meclis-i Mebus'undan muhalif bir milletvekili olduğu anlaşılır: Hükümetçe görülen lüzum üzerine kendi memleketi olan bu şehire sürgün edilmiştir. Bazı hemşerilerinden başka kimse selam vermez ona. Herkes mesafeli davranır. Bir süre sonra birkaç at ve takımları, çürük çarık, üç dört araba edinerek bunlarla civar vilayetlere nakliyecilik yapmaya başlar. Üst başı perişandır, birkaç kez tamir görmüş ayakkabılarla dolaşır.

İşte bu muhalif milletvekili(eserde adı verilmez), Şevket Anı'yı dairesinde ziyaret eder. Konuşurlar: Sürgün olduğunu, geçimini nakliyecilikle temin ettiğini, şimdi de çiftçilik yapmak istediğini, İstanbul'dan gelirken bazı tarla ve sütçülük aletleri getirdiğini söyler. Bu aletlerin kurulması ve çalıştırılması hususunda kendisine ve adamlarına yardımcı olup olamayacağını sorar. Hatta gerekirse onun için Vali'den izin alabileceğini hatırlar. Muhalif olduğu(kara damgalı olduğu için) çekinebileceğini düşünerek bu sözleri söylemiştir. Henüz toplum çok politize olmamıştır. Kimse de Şevket Anı'ya "bu muhalifin işini yapma" diye tembih etmemiştir. Hâsılı anlaşılır. Kararlaştırılan günde yani Cuma günü çiftliğe gider. Şevket Anı, kendisine ve adamlarına aletlerin kullanılmasını iyice öğretir. Akşam da evindeki yemeğe kalır. Yemekte biraz kendisinden bahseder Şevket Anı'ya. Bu konuşmalardan şu bilgileri ediniriz:

Görgünüz bir adam değildir. Ziyafet vermesini ve ziyafetin ne şekillerde yapılacağını çok iyi bilir. Onun evinde, o sıralarda yirmiden fazla şehit yetimi ve ailesi vardır. Bunlar kendi soyunun fakir kısmındandır. İnce düşünceli ve zariftir. Kademeleri birer birer aşarak yüksek rütbeye erişmiş bir askerdir. Hürriyetin ilânından sonra gördüğü teşvike uyararak milletvekili seçilebilmek için mesleğinden ayrılmış. İttihat ve Terakki Fırkası milletvekili olarak Meclis'te ve Fırka'da çalışmıştır. Hükümet ve Fırka işleri kötüye gitmeye başlayınca vicdanının sesini dinleyerek ikazlarda bulunmuştur. Fakat faydasını görmeyince muhalefete geçmiştir. Ancak onun da faydasını görmeyince iş düşmanlığa kadar gitmiştir(s.60). O gece bir hayli tartışılır. Şevket Anı, sürgün cezasına çarptırıldığı halde hâlâ

onun fikirlerinin değişmediğini tespit etmiştir. O da Şevket Anı'yı, toyluğu sebebiyle İttihatçıların bir mollacı gibi görmüştür. Daha sonra "Belki bir zararın dokunur" düşüncesiyle Şevket Anı'ya sokulmamıştır. Yazar da ondan bir hayli uzaklaşmıştır. Bir müddet sonra Şevket Anı'nın memuriyet yeri değişmiş, İstanbul'a yakın bir başka göreve getirilmiştir. Dört beş ay sonra da mütareke yapılmıştır.

Mütarekeden sonra muhalifler iş başına geçip hükümet olmuşlardır. Hükümet onu, Anadolu'da çok önemli bir göreve atamıştır. Şevket Anı'ya da bu göreve götürmek için kayınpederiyle haber yollamıştır. O da bu görevi özür dileyerek kabul etmemiş, bir mektupla bu işi başaramayacağını bildirmiştir. Yazarın bildirdiğine göre Anadolu'da kurtuluş kıpırdamaları başlayınca, bu hareketi gereği gibi canlandırmak, kuvvetlendirmek, çabuklaştırmak gibi sorunları karara bağlamak için yapılacak olan bir toplantıyı dağıtmak görevini üstlenmiş, o da bu işe girişmiş iken daha ilk harekette perişan olmuş, canını zor kurtararak, İstanbul'a kapağı zor atmıştır. Şevket Anı, İstanbul'a bir kere daha yolu düşünce, onunla tesadüfen karşılaşmış, hâlâ Milli Mücadele karşıtlığını savunduğuna tanık olmuştur. İstiklâl Harbi kazanılır. Her taraf düğün bayram içindedir. Bütün emsali memleket dışına kaçmış, o kaçmamıştır. Hatta kendi ayağıyla gidip milli hükümete teslim olmuştur. Divanı Harb'te yargılanması epeyce sürmüş, yüzde yüz idam edileceğini düşünen yazar, onun beraatıyla karşılaşmıştır. Çok ağır bir kabahat sahibi olmakla birlikte kendisini nasıl savunduğunu merak etmiştir. Şevket Anı, bu sürgünde tanıdığı bu eski askerin "emsaline pek az tesadüf olunan mert insanlardan biri olduğuna" kanaat getirmektedir.

Kimsenin yüzüne bakacak hali kalmamış olsa da istediği yerde gezebilme imkânına kavuşmuştur. Fakat onun bu hali, Şevket Anı'nın deyimiyle, "zamane hulûşularının gözlerine batmış olacak ki" bir süre sonra başka bir maddeyle "milli hudut dışına" sürgün edivermişlerdir. Yazar, onun hüngür hüngür ağlayarak vapura bindiğini gazetelerde okumuş, Roman-ya'da memleket hasretiyle yanıp tutuşarak can verdiğini duymuştur. Aradan bunca zaman geçtiği halde Şevket Anı, "Bu adam Divan-ı Harp'ten nasıl kurtulmuştu? Bazı hakikatler gibi bu da karanlıklara gömülü kalacak sanırım" demekten kendini alamamıştır(s.64)

Yazarın **Sabrımı Denedim**'de en uzun hikâ-

yesi, "Haydut Devri" adını taşımaktadır. Olaylar, I.Dünya Harbi'nin sonları ile Mütareke sırasında başlar. Devlet otoritesi iyice sarsılmıştır. Memleketin her tarafında son derece acımasız haydut çeteleri türemiştir. Şevket An bu döneme "Haydut Devri" adını vermiştir. Ayrıca hükümetin jandarma teşkilatının bunları takipte yetersiz kaldığını belirtmiştir. Bu yüzden az çok varlıklı olan köylüler; işini, gücünü, malını bırakarak şehirlere yahut kasabalara göç etmişlerdir.

Bir başka dert de takip müfrezeleridir. Şevket An'ya göre bu müfrezeleri oluşturan insanlar da haydut artığı güruhundandırlar. Bunlar takibe çıkacakları sırada, pusuya düşüp bir kazaya uğramamalarını sağlamak için, gidecekleri semtlerde bulunan şakilere haber uçururlar ve bu suretle burunları bile kanamadan, arama tarama işlerinden sağ salım dönerler. Elleri boş dönmek istemediklerinden bir iki zavallıyı "eşkiya yatağı" diye sürükleyip getirirler. Uğradıkları köylerde "Buradan çeteler gelip geçmiş. Neden haber vermediniz?" yahut "Çetelere ziyafetler çekersiniz. Bize gelince bulgur pilavı, ha" diye muhtarları döverler.

Şevket An, bu haydutların yaptıklarını uzun uzun anlatır. Çok geniş olan çiftlik arazisinin dışına çıktığı zaman tehlikeler artar. Ailesini ve eşyasını çiftliğe getirirken bir Arnavut çetesiyile karşılaşmıştır. Arabada koşulu atları, iki araba dolusu eşyayı, korucu ile kendisinin altındaki atları, atların damgalarına baktıktan sonra bırakmışlardır. Bir başka gün de eşkiya takipçileri yolunu kesmiş ve ondan eşkiyanın yerini sormuşlardır. Şevket An söylemiş ama bu takipçilerin söylenilen yere değil de ters yöne gittiklerine şahit olmuştur. Silahsız insanlara aslan kesilen o zamanın bu takipçilerini "şaki grupları" bile aralarına almamışlardır. Düşman İzmir'e çıkıp ilerlemeye başlayınca, kasabaya bir yarbay gelir. Bilgili, görgülü, mert ve bir adamdır. Askerlik işlerinden başka, kasabanın asayiş işlerini ele almıştır. Sekiz on gün içinde kasabaya hâkim olmuş, işleri büyük ölçüde yoluna koymuştur. Takipçilik işi sökmeyince, devleti yönetenler, bu defa "umumi af" çıkarmıştır. Hatta bununla yetinmemişler, ikinci, üçüncü affı çıkarmışlardır. Yarbay, sadece çetelerle değil şakileri ve onları koruyanlarla da mücadele etmiştir. Şevket An gerek kendisinin gerekse Yarbay'ın mücadelesini, işbirliğini, konuşmalarını anlattığı hikâyesinde sözü, Kuva-yı Milliye hareketinin canlanmaya başladığı döneme kadar getirmiş, bu arada çiftlik kâhyasının yardımını

da anlatmıştır. Divan-ı Harpçe, idama mahkûm bir haydudu, Yarbay'ın isteği üzerine nasıl yakalayıp teslim ettiğini nakletmiştir. Bu hareketten kısa bir süre sonra Yunanlıların ilerleyişi üzerine Yarbay'ın kendisine sadık kalanlarla birlikte Orta Anadolu'ya doğru çekildiği görülmüştür. Ancak Yarbay'a sapaşağlam teslim edilen bu haydut, Yunanlıların bir baskını sonucunda kurşuna dizilirken kurtarılmıştır. Bu arada Şevket An'ın yaşadığı kasaba da Yunanlıların eline geçmiştir. Yazar, Yunanlılara hizmet eden haydutlardan da bahsetmekle kalmamış, bunların kendi kasabalarında kendi vatandaşlarına yaptığı zulmü de anlatmıştır. Sözelgesi eserde "...Bey" unvanlı bir haydut böyle birisidir. Bütün avensiyile Yunanlılara çalışmış, zafer kazanılınca bu memleketi kaçmış, orada aradığı rahatı bulamayınca Suriye'ye geçmiş, daha sonraki dönemlerde yüz ellilikler arasında yer almıştır. Kısacası, Şevket An'ya göre, haydut/şaki güruhundan Türk milleti çok çekmiş, yazar da eserinde bunlara ilişkin bir hayli bilgi vermiştir. **(Sabrını Denedim, s.42-56).**

Kırdan Bayırdan'da "Asker Kaçağı" hikâyesi vardır. Yazar bu hikâyesinde I. Cihan Harbi sonlarına doğru yepyeni silahı, belinde üç sıra dolu fişekliği ile cepheden kaçan köylü Mehmet'i anlatmaktadır. Kendisini ve takip belgelerini unutturarak bir müddet orada burada savsaklamış, iyice emin olunca da yavaş yavaş köyünün yakınlarına kadar sokulmuştur. Köydeki evine gitmemiş, çamaşır ve yiyecek gibi maddeleri haber saldığı çobanlarla getirtmiştir. Bataklık sazları, söğüt ormanı gibi yerlerde saklanmış. Cepheden kaçmaktan değil hükümete teslim olarak ele, güne rezil olacağına inanmaktadır. Çok uzaklarda el âlem için ölmek, onun kafasına sığmamıştır. Oysa cepheye, pek büyük yararlıklarını görülmektedir. Çelimsiz, fakat şahin gibi bir delikanlıdır. Attığı kurşun boşa gitmemektedir. Her hücumda önde giden biridir. Nihayet bir gece hücumunda ordudan kaçır. Bağlı bulunduğu kıtası ise, köyüne, şehit haberi yollar. Bir gün sazlıkta otlayan sürüden bir beygire atlayarak, o da yakınından geçen bir çetenin içine kanşır. Şevket An'ya göre asker kaçağı Mehmet, istemeye istemeye bir de haydut olur. Kısa sürede bu işte de kendini gösterir. Çete başının takdirini kazanır. Aynı yerlerde hüküm yürüten, her biri 20-30 kişilik, iki Türk, iki Çerkez, iki Arnavut, bir Laz, bir Gürcü çeteleriyle yaşanan anlaşmazlıklarda Mehmet sayesinde üstünlük sağlanır. Mehmet'in ünü giderek artmış ve

yayılmıştır. Sonunda güvendiği birkaç arkadaşıyla bağlı bulunduğu çeteden ayrılmış, kendisi bir çete kurmuştur. Diğer çetelerden kendisine gelmek isteyenleri geri çevirmiştir. Yunan askerlerine kayıplar verdirmiş, onlarla anlaşılan çete mensuplarını öldürmüştür. Kasabadaki Rumları yönlendirenleri de cezalandırmıştır.

Hikâyede yazarın bizzat tanıdığı, görüştüğü, fikir alışverişinde bulunduğu Mehmet'in daha başka kahramanlıklar anlatılmış, bütün Türklerin duasını aldığı belirtilmiştir. Sakarya'da kazanılan zaferin ardından Milli Ordu'nun ne zaman geleceğini sık sık soran Mehmet, Yunanlıların köyünü yakmasından korkmuş ve teslim olmuştur. Şevket An, kendisini teslim olmaması için uyarılmış ama ikna edememiştir. Mehmet'i tesliminden birkaç gün sonra Yunanlıların hizmetindeki çetelere öldürtmüşlerdir. Köyünün ve köylülerinin uğruna kendini feda eden Mehmet'in öldürülmesinden dört ay sonra ordu harekete geçmiş, Yunanlıları perişan etmiştir. **(Kurdan Bayırdan, s.20).**

Kurdan Bayır'daki "Kokoz Ali " hikâyesinin başında kahramanın kişiliği, aile çevresi anlatıldıktan sonra askerdeyken yaşadıklarına geçilir. Ali, Balkan Harbi'ne katılmıştır. Harbin iyice kanışık günlerinde Babaeski tarafındadır. Bir çamur batağını, yedeğinde yüklü bir katırla geçmeğe çalışmaktadır. Arkadaşlarının yardımına rağmen katır yürütememişlerdir. "Bırak şu lâneti.. Yürü bizimle... esir olacaksınız" demişlerdir. Ali ise, "Hükümet malı... Bırakılır mı hiç.. Sonra evdeki eşek, bu katır ödemez... Siz gidin" diye bu teklifi reddetmiştir. Ali, katır yürütmeye çalışırken sağına soluna düşman mermileri düş-

meye başlamıştır. Katırın yularından asılmakla yürümediğini görünce fikir değiştirmiş, bu defa semerine bağladığı organı geri geri asılarak, hayvanı yürütmüş ve katır da ileriye giderek bataklıktan çıkmışlardır.(s.38).

Ali Birinci Cihan Harbi'nde de askerdir. Bu defa bölüğün sakasıdır. Ali yine bir katırla her tarafa su yetiştirmek için uğraşır durur. Huysuz bir hayvan olan katır yüzünden Ali çok sıkıntı çekmiştir. Bir gece susuz kalan ön siperlere, sırtla iki fiçi su götürmek gerekmiştir. Ali fiçileri katıra yükleyip, karanlıkta yol almıştır. Ancak ürken katır, Ali'yi ilerleri doğru düşman hatlarının içine kadar sürüklemiştir. Düşman askerleri Ali'yi ve katır çevirmişler, İngiliz zabitanın önüne çıkarmışlardır. Sorgulanırken Ali şöyle demiş: "Bizim zabıt bana, oğlum karışımzdakiler düşmanlarımızdır ama ne de olsa onlar da insandır. Zavallıların içecek suları yokmuş. Deniz suyunu kaynatıp içiyorlarmış. Çeşmeden iki fiçi iyi su al da zabitlerine götür teslim et. Çok makbule geçecek bir hediye olacaktır. Çabuk git çabuk gel, dedi. Ben de koşarak suları getirdim. Bir pusula ver de gideyim, geç kalmayayım " demiş. İngiliz zabiti bu masumane sözlere inanmış, hemen variller boşaltılmış, mukabil hediye olarak zabıt için iki kalın battaniye, Ali'ye bir çift potin, bölükteki askerler için de katırın taşıyabileceği kadar bisküvi, konserve vesaire getirip katıra yükleterek Ali'yi geldiği yoldan geri çevirmişler."

Şevket An son söz olarak şöyle demektedir: "Zavallı Ali... Onun kültü de o harmanda savrulmuş... Köyüne dönememiş." **(Kurdan Bayırdan, s.40).**

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

ANILAR VE ACILAR

*Anılar acılarda, acılar da anılarda kalacak,
Seven de sevilen de bir gün derin bir uykuya dalacak.*

19 Mayıs 2023

(Ahmet Sevgi)